

5726

۱۹۵۵

۱

تو

نوی

www.ketab.ir

پیشگامان خرافیا

زهرا عباسی

سرشناسه: عباسی، زهرا، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدیدآور: پیشگامان جغرافیا/ نویسنده زهرا عباسی.
مشخصات نشر: قم: تلاش اندیشه.
مشخصات ظاهری: ۲۰۸ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۴۶-۳۲-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: جغرافیدانان
موضوع: Geographers
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ پ۹ع/۶۷G
رده‌بندی دیویی: ۹۱۰/۹۲
شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۳۲۳۷۷

انتشارات تلاش اندیشه

پیشگامان جغرافیا

نویسنده: زهرا عباسی

ویراست: کاظم مطلق

طرح جلد: جواد واعظی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷- نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۴۶-۳۲-۳

ارتباطات: ۰۲۵۳۷۷۳۲۷۴۴-۰۲۱۶۶۴۸۴۱۷۹

تهران/ خیابان انقلاب/ شهدای ژاندارمری/ پلاک ۵۸/ واحد ۴

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۹.....	مقدمه
۱۱.....	جغرافیا در جهان اسلام
۱۴.....	قرن دوم هجری قمری
۱۵.....	قرن سوم هجری قمری
۱۸.....	قرن چهارم هجری قمری
۲۲.....	قرن پنجم هجری قمری
۲۴.....	قرن ششم هجری قمری
۲۴.....	قرن هفتم هجری قمری
۲۵.....	قرن هشتم هجری قمری
۲۷.....	قرن نهم هجری قمری
۲۷.....	قرن چهاردهم هجری قمری
۲۸.....	جغرافیا در ایران
۵۰.....	جغرافی در تاریخ اروپا
۵۲.....	آغاز زندگی و سفر به آسیا
۵۴.....	نوشتن کتاب
۵۵.....	روایت کتاب
۵۹.....	نقدها درباره درستی کتاب
۶۲.....	مرگ
۶۳.....	سفرهای مارکو پولو
۶۴.....	ایران در سفرنامه مارکو پولو

۶۷	داستان پریستر جان
۶۹	شناسایی‌های بیشتر
۷۰	یادبودها
۷۰	نقشه‌نگاری
۷۱	کریستف کلمب
۷۴	ملیت و مذهب کلمب
۷۴	یک نقاشی از کریستف کلمب
۸۵	سفر سوم
۸۶	سفر سوم و بازداشت
۹۱	فردیناند مارتلان
۹۵	مسافرت
۹۶	شروع سفر
۹۸	مرگ مارتلان
۱۰۰	گشتن به دور زمین
۱۰۳	بازگشت
۱۰۳	یافته‌ها
۱۰۴	ابوریحان بیرونی
۱۲۱	ابن بطوطه
۱۲۴	ابن خلدون (Ibn-e Haldun)
۱۲۷	ناصر خسرو
۱۳۱	شخصیت ناصر خسرو
۱۳۳	آثار ناصر خسرو
۱۳۶	اراتوستن
۱۴۰	بارتولومئو دیاس
۱۴۴	ویلیام بافین

۱۴۴		آغاز زندگی
۱۴۵		سفر به دریا‌های سرد شمالی
۱۴۹		مأموریت در آب‌های گرم
۱۵۱		سفر پایانی
۱۵۳		میراث بافین
۱۵۴		آبل تاسمان
۱۵۷		جیمز کوک
۱۵۷		مقدمه
۱۵۸		سفر اول ۱۷۷۱ میلادی-۱۷۶۸ میلادی
۱۵۹		پویش استرالیا و زلاند نو
۱۶۲		سفر دوم
۱۶۵		سفر سوم
۱۶۷		لویی آنتوان دو بوگنویل
۱۶۸		الکساندر فون هومبولت
۱۶۹		زندگی‌نامه
۱۷۱		دیوید لیوینگستون
۱۷۲		باربیه دومنار
۱۷۴		فهرست آثار
۱۷۵		آرمینیوس وامبری
۱۷۶		نخستین سفرها
۱۸۱		وامبری و پان‌ترکیسم
۱۸۲		وامبری و دراکولا
۱۸۳		ادوارد زاخاو
۱۸۴		گای لسترنج
۱۸۵		آثار

- ۱۸۶.....پرسی سایکس
- ۱۸۷.....رابرت فالکون اسکات
- ۱۸۹.....واسیلی بارتلد
- ۱۹۰.....زندگی نامه
- ۱۹۱.....کارلو آلفونسو نالینو
- ۱۹۱.....زندگینامه
- ۱۹۲.....ارنست شکلتون
- ۱۹۳.....باشنت لویی رابینو
- ۱۹۵.....جغرافیای آینده پیشرفت
- ۲۰۰.....اسلام و جغرافیا
- ۲۰۲.....برخی از منابع جغرافیای تاریخی

www.ketab.ir

مقدمه

اولین و قدیمی‌ترین تعریفی که از جغرافیا ارائه شده عبارت است از: «علم روابط متقابل بین انسان و محیط». طبق این تعریف، جغرافیا دانشی است قدیمی که از زمان پیدایش اولین انسان به وجود آمده است، چرا که انسان از بدو تولد برای شناسایی موقعیت خود به نحوی در تلاش و تکاپو بوده و به همین دلیل به نوعی با دانش جغرافیا آشنا شده و با آن سر و کار داشته است. دانش جغرافیا در قرن سوم تا هفتم هجری در جهان اسلام را می‌توان دوران شکوفایی علوم بالاخص جغرافیا دانست که تلیدی برای جغرافیای امروزی در غرب شده است پس از اینکه مسلمانان دامنه نفوذ خود را گسترش دادند و با ملل بیگانه در آمیختند، آشنایی با سایر فرهنگ‌های پیشرفته و مطالعه و ترجمه آثار جغرافیای یونانی و هندی آغاز شد و علم جغرافیا در بین آنان ترویج و توسعه یافت. در این دوران مقالات جغرافیایی در قرن نهم و دهم هجری به حد وفور منتشر شد. در این موقع مهم‌ترین کتب یونانی ترجمه و برج‌های ستاره‌شناسی بنا نهاده شد و مسافران مسلمان در کشورهای خارج و به‌ویژه در ایران قدیم شروع به تحقیق کردند. در این دوره، جغرافیا به چنان پیشرفتی در

جهان اسلام دست یافته بود که همان نتایج، کلید پیشرفت حال حاضر در غرب است. اما در قرن حاضر به دلیل بی‌اطلاعی و عدم مطالعه، اکثر مردم جهان از ماهیت و حوزه فعالیت و قلمرو علم جغرافیا، برداشت‌های متعدد و مبهمی دارند، هنوز در قرن ۲۱ عده‌ای از مردم فکر می‌کنند که جغرافی‌دانان لازم است انبوهی از اطلاعات را بدانند و از تعداد جمعیت تمامی شهرهای جهان آگاهی داشته باشند یا نام تمام کشورهای سهرها، پایتخت‌ها، رودخانه‌ها، دریاها و دریاچه‌ها را بدانند و آن‌ها را روی نقشه نشان دهند ما این را نقض نمی‌کنیم که نباید جغرافی‌دانان این اسامی را به خاطر بسپارند و بیاموزند، بلکه یادگیری و آموختن این اسامی فقط قسمت کوچکی از وظایف یک جغرافی‌دان است که باید آن را به خوبی انجام دهد. اما در عصر حاضر دایره مجهولات و نیازهای بشر با حد زیادی گسترده شده و جغرافیا یکی از آن علوم است که باید پاسخگوی آن نیازها باشد. به همین دلیل علم جغرافیا قلمرو گسترده‌ای دارد که در هر حوزه آن اندیشمندان و پژوهشگران بسیار زیادی در حال تحقیق و پژوهش‌اند. در این مقاله هدفمان آشناسازی دانش‌آموزان، دانشجویان و علاقه‌مندان این حوزه با جغرافی‌دانان برجسته جهان اسلام و ایران است که هر یک از آن‌ها حوزه فعالیت خاصی داشته‌اند و زمینه

شکل‌گیری و گسترش این علم را فراهم آورده‌اند. بر این مبنای، آشنایی با جغرافی‌دانان برجسته و حوزه فعالیت آن‌ها می‌تواند پاسخگوی خوبی در راستای حوزه فعالیت جغرافی‌دانان در عصر حاضر باشد.

جغرافیا در جهان اسلام

تا اواخر قرن چهاردهم که علم مکان (جغرافیا) در غرب بی‌جان شده بود، در جهان اسلام به‌ویژه در مشرق و آندلس با وجود جغرافی‌دانان ایرانی، عرب و ترک، دوره بسیار منوری را می‌گذراند (قره‌نژاد، ۱۳۷۱: ۱۳۹). قرن سوم تا هفتم هجری را می‌توان دوران شکوفایی علوم بالاخص جغرافیا که کلیدی برای جغرافیای امروزی در غرب شده است دانست. در قرن سوم با معزم جغرافی‌دانان و فلاسفه اسلامی با تکیه بر دین مبین اسلام و تشویق حضرت رسول (ص) در مورد کسب علم (أطلبوا العلم ولو بالبعید)، علاوه بر سفر به نقاط مختلف جهان و به‌خصوص کشور ایران، با تجارت کاهن، فلسفه جغرافیا را از دیدگاه جهان‌بینی اسلام در رشته‌های مختلف مورد مطالعه و تحقیق قرار دادند (مشیری، ۱۳۷۱: ۸). پس از اینکه مسلمانان دامنه نفوذ خود را گسترش دادند و با ملل بیگانه